

Primo incontro italo-ungherese di bibliotecari : Budapest, 9-10 novembre 2000 : problematiche e prospettive della ricerca sul materiale librario ungherese presente in Italia e sul materiale librario italiano presente in Ungheria = Első olasz-magyar könyvtáros találkozó : Budapest, 2000. november 9-10. : az olaszországi hungarika- és a magyarországi italika-kutatás lehetőségei és nehézségei / szerk. Mariarosaria Sciglitano ; ford. ... Mariarosaria Sciglitano, ... Zöldi Mihály. – [közread. az] Olasz Kultúrintézet. Budapest : Olasz Kultúrintézet, 2001. 295 p. ISBN 963 00 69547

Kötetbe foglalt ismerkedés: az olasz-magyar könyvtáros találkozó első eredménye

Ismét egy olyan könyv, amit jó – és érdemes – kézbe venni. Essünk túl vesszőparipáimon: a kötet szép, tipografizált, megtervezett, gondosan nyomott, szépek színes illusztrációi, és papírkötésű volta ellenére nem esik szét, pedig forgattam egy darabig. Mindezt ráadásul igen kellemesen rövid idő alatt hozták létre az alkotók, gondolom mindenképp előt a szervező *Németh Gabriella*, a kötetet szerkesztő *Mariarosaria Sciglitano* (akinek a magyarról olaszra fordítás is köszönhető), meg persze a Jet Set Tipográfiai Műhely és a Stádium Nyomda. Kétnyelvű kötetről lévén szó, említessék meg a fordítás zárójel nélkül is: mind M. Sciglitano, mind az olaszról magyarra fordító *Zöldi Mihály* kiváló munkát végzett (talán ha két olyan fogalmat találtam az olasz szövegben, amit fordító-tömörítő-referáló ténykedésem során másképp szoktam magyarítani: lelke rajta). Nyilvánvaló, hogy sem a konferencia, sem a kötet nem jöhetett volna létre anyagi támogatás nélkül; külön köszönet illeti a támogató(ka)t, bárki(k) volt(ak) is, azért, hogy a kötet elegáns maradhatott, mentesen a támogatók feltüntetésétől.

Kérem az Olvasót, semmiképpen ne ugorja át a két bevezető előadást. Mindkettő tanulságos olvasmány a maga nemében, s annak, aki – ha csak egy kicsit is – érdeklődik más országok könyvtárügye, vagy éppen a magyar–olasz kapcsolatok iránt, nem nélkülözhető. *Francesco Sicilia* ugyanis (a magas beosztású, nem szakember hivatalnok „söder-szövege” mellett) rövid, de pontos (és az olasz könyvtári helyzet megértése szempontjából fontos) helyzetképet, összegzést ad hazája könyvtárügyének szervezetéről és a legújabb fejleményekről, melyek egyrészt a belső együttműködő hálózat (az Országos Könyvtári Szolgálat – SBN) megvalósulásán, másrészt a nemzetközi (európai) együttműködésben való mind aktívabb és sokoldalúbb olasz részvételen alapulnak. Kell ennyi háttérismeret, hogy elindulhassunk azon az úton, amerre a másik bevezető előadás, *Monok István* könyvtárosságot, irodalom- és művelődéstörténetet ötvöző eszmefuttatása indít: felderíteni az olasz–magyar kapcsolatok nyomait a könyvtárakban.

Karsay Orsolya, W. Salgó Ágnes, Belitska-Scholtz Hedvig, Szerző Katalin és Plihál Katalin (a kötetben szereplésük sorrendjében) a legkézenfekvőbb módon nem is tesz mást, mint az Országos Széchényi Könyvtár egy-egy különgyűjteményének vonatkozó anyagát tárja az érdeklődő elé, más-más módon, más-más hangsúlyokkal. Olasz kollégáink számára minden bizonnyal kincsesbányát tárnak fel, de nehogy bárki abba a tévedésbe essen, hogy a konferencián elhangzottak (illetve a konferencia alkalmából áttekintettek és átgondoltak) csak az olaszokhoz szólnak, csak nekik szolgálnak az újdonság vagy a tanulság erejével. Mert, ha az ember tudván tudja is, hogy milyen régiek és milyen gazdagok (s egyes korokban milyen kiemelkedő jelentőségűek) az olasz–magyar kapcsolatok (még ha nem is gondol arra, hogy az egymásra hatás – legalábbis Velence tekintetében – már az úgynevezett „kalandozások” során, 899-ben megkezdődött, mint erre az egyik olasz előadó utalt előadása bevezetőjében), az a gazdagság, ami Karsay Orsolya széles ívű előadásából záporoz az olvasóra, mikor akár a véletlenszerűen az állományba került anyagokat, akár a kapcsolatok kutatóit, illetve működésük révén „megvalósítóit” sorolja, szinte „étvágygerjesztően” bőséges. Vétek lenne nem „belekóstolni” ebbe a kínálatba, és vétek lenne nem figyelembe venni az előadás másik tanulságát, ami végképp nem az olaszoknak, hanem nekünk szól: „így kell előkészíteni, megszervezni és lebonyolítani egy «bevásárlókörutat».” – mondja Karsay Fülep Katalin olaszországi hungarika-gyűjtő akciójáról. Az eredményt tekintve mindenképpen egyet kell értenünk vele.

Időben szűkebb – az anyag természeténél fogva – W. Salgó Ágnes „mozgástere”, így ő inkább mélyre ás, és mintegy nyolc oldalon (a képeket nem számítva) hihetetlen mennyiségű nyomdászattörténeti adalékot tár elénk. Tudjuk persze, hogy a könyvnyomtatás kezdetén (s végig a századokon, amíg a könyv réginek számít), milyen mozgalmas volt a

nyomdászok, a műhelyek (és a felszerelések, a betűkészletek) élete, hogy egy-egy nyomdász hány helyen tevékenykedett, hány könyvkereskedővel, megrendelővel, hány másik nyomdással került összeköttetésbe. Detektívrégénnyel ér fel e kapcsolatokról olvasni (itt ugyan a terjedelem csak egy novellányi lehetett). Csak úgy mellékesen: tudja a kedves olvasó, hogy Sweynheim és Pannartz munkájából, az első Itáliában nyomtatott könyvből az OSZK-ban is van egy példány?

Más megközelítést választott *Belitska-Scholtz Hedvig*, hogy a Színháztörténeti Tár olasz vonatkozású dokumentumairól szóljon. Kiemelt három – különböző szempontból érdekes – témát, és az azokhoz kapcsolódó dokumentumokat mutatta be. Így hívta fel a figyelmet az Esterházyak udvari zenei és színházi életének olasz vonatkozásaira, Verdi (és különösen az Aida) magyarországi recepciójának dokumentumaira, s végül felvillantotta a XX. századi olasz balettművészet egyik legnagyobb alakjának, a magyar Miloss Aurélnak „itthoni” nyomait.

Szükszavúbban, de az olasz kollégák (akár könyvtárosok, akár zene-, vagy művelődéstörténészek) érdeklődésére méltán számot tartó, a sok évszázados kapcsolatot tükröző dokumentumok nagy gazdagságát említi a Zeneműtárról szólva *Szerző Katalin*, majd – szervesen kapcsolódva az előző előadáshoz – szinte folytatja az Esterházyak színházi életéről mondottakat, ezúttal az olasz operák (s főként a nápolyi vígoperák) 18. századi nyugat-magyarországi „fénykoráról” szólva.

A fotó – érzésem szerint – valahol kulturális tudatunk perifériáján található, talán műtárgykénti „fiatalsága” (mint erre a következő előadó is hivatkozik), vagy mert vegyes volta (technika is, művészet is, dokumentum is) miatt nem igazán tudunk mit kezdeni vele. Kétségtelen viszont, hogy ilyen-olyan úton számos fénykép került/kerül közgyűjteményekbe, könyvtárakba is, sőt, előbb-utóbb különgyűjteményi rangot is vív(hat) ki magának. Indokolt tehát a fotóról, mint fontos könyvtári doku-

mentumtípusról is szólni, és örvendetes, hogy ez a szintén igen sok olasz–magyar kapcsolatot megjelentető téma helyt kapott a találkozón. Előadója, a muzeológus Cs. *Lengyel Beatrix* nem „lógott ki a sorból”, ahogy az általa gondozott gyűjtemény darabjait bemutatva a kapcsolatokról és a kutatási lehetőségekről beszél (talán – s ezt esetleg éppen a fotó „periférikus” jellege magyarázza – csak éppen egy cseppet nagyobb hangsúlyt adva a kölcsönös és közös kutatások nemcsak lehetőségének, hanem szükségességének, és esetleges eredményeinek is).

A magyar gyűjtemények ismertetésének sorát *Plihal Katalinnak* az itáliai térképészek, illetve a nálunk járt, vagy itt dolgozott itáliai kartográfusok Magyarországról készített térképeit, s végül az OSZK térképtárában található Itáliát ábrázoló, vagy Itáliában készült egyéb térképészeti dokumentumokat bemutató előadása zárja.

Olasz kollégáink három (két firenzei és egy velencei) előadása „rímel” az eddig említettekre. Előbb az egyik leggazdagabb gyűjteményű olasz műemlék-könyvtár, a XV. század. elején alapított firenzei Biblioteca Laurenziana Medicea igazgatóhelyettese, *Angela Dillon Bussi* a Corvina könyvtár és Firenze kapcsolatáról, a Mediciek birtokába került corvinákról tartott izgalmas és adatgazdag előadását olvashatjuk.

Antonia Ida Fontana, a firenzei Központi Nemzeti Könyvtár igazgatója az intézmény magyar gyűjteményét mutatja be. (Mint tudjuk, Olaszországban a nemzeti könyvtári feladatokat két ún. „központi” nemzeti könyvtár, a firenzei, és a II. Viktor Emánuelről elnevezett római látja el; hosszú történeti múlttal, gazdagabb régi állománnyal a *Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze* rendelkezik.) Firenze és Magyarország kapcsolata először a reneszánsz idején szoros (gondoljunk az előző olasz előadásra), és ezt számos, a könyvtár egyik alapját képező Magliabechi könyvtár állományában található, e korból származó, magyar vonatkozású dokumentum is bizonyítja. A török elleni küzdelmek, s ezek

visszhangjának dokumentumai, a XVIII. században a Habsburg-Lotaringiai ház uralma a Toszknán Nagyhercegségben (II. Lipót toszkán nagyherceg is volt), majd a XIX. századból a tudós író, De Gubernatis magyar kapcsolatai, magyarországi úti feljegyzései és levelezése a Petőfi-fordító Giuseppe Cassonéval vezet a máig, amikor is a könyvtár állományában 62 magyar folyóirat található, s az olasz könyvtárügy (de még inkább a könyvtörténet) megkerülhetetlen opuszai közt tartják számon *Borsa Gedeon* munkáit, és makulatúra-feldolgozó tevékenységük ösztönzőjeként említik *Mezey László* fragmenta-feltárásait.

Velence és a magyarok történelmi-politikai kapcsolatát vázolja (mit vázolja, írja meg igen érdekesen és élvezetesen) a 899-900-as betöréstől a XIX. század közepéig *Marino Zorzi*, a Biblioteca Nazionale Marciana igazgatója, mindvégig a könyvtár állományában található dokumentumok alapján. (A Marciana Olaszország egyik nemzeti könyvtára, szívesen eredeztetik Petrarca ajándékából, aki 1363-ban ajándékozta könyvtárát a köztársaságnak, ám ennek az „ős-állománynak” megléte bizonytalan, így a könyvtár, amit közel 3000 ősnymtatvány és 130 000 kézirat gazdagít, „kénytelen megelégedni” a szinte pontosan egy évszázaddal későbbi keletkezéssel, a Sansovino tervezte épülettel, melyet *Tiziano*, *Veronese*, *Tintoretto* képei díszítenek; ez az épület ma állandó kiállításnak ad otthont, a működő könyvtár, ha a S. Giorgio-sziget felől nézzük – ahol a hagyomány szerint Szent Gellért szerzetes volt, mielőtt Magyarországra jött – tehát a sziget felől nézve kissé balra, Sansovino eredetileg pénzverdének készült épületében van.) Egyetlen előadásba se férhet bele minden, így M. Zorzi sem térhetett ki a sokrétű és gazdag kulturális kapcsolatokra és azok dokumentumaira, de utalt a Marcianában található corvinákra, Janus Pannonius kézirataira, és az ugyancsak általuk őrzött *Codex Cumanicus*ra.

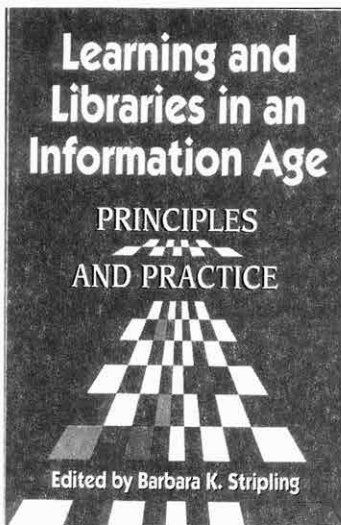
Eddig tartott – érzésem szerint – a találkozó második része, kilenc előadás ölelte fel az olasz–magyar kapcsolatok történetének a két ország néhány jelentős gyűjteményében fellelhető dokumentumait, megcsillantva egymás előtt a kutatás lehetőségeit. Az olasz könyvtárügy ugyanis (mindannak ellenére, ami az utóbbi egy-két évtizedben korszerűsítés, automatizáció, digitalizáció, hálózatosodás, európai együttműködés terén végbement, s amit bevezetőjében F. Sicilia is felvázolt, s aminek egyik – talán legfontosabb – összetevőjét, az Országos Könyvtári Szolgálat hálózatát G. Merola előadásából ismerhetjük meg), az olasz könyvtári-könyvtárosi közfelfogás meglehetősen könyvmúzeum-szemléletű. Ez persze nem értékítélet, csak néhány tanulmányút és az olasz szakirodalom sok éves szemlézése alapján szerzett benyomás, arról, ami egyébként – tekintettel az olasz könyvtárak hallatlanul gazdag régi állományára, amely ráadásul nem egy-két könyvtárban összpontosul, hanem szinte az egész országot elborítja – teljesen természetes és érthető. Nem véletlen, sőt, teljes mértékben indokolt tehát, hogy a találkozó (s következőképpen a kötet) nagyobbik részét a régi állományrészek, a történeti értékű dokumentumok tematikája uralja. Ám ma a könyvtár elképzelhetetlen korszerű információtechnológia nélkül (mint erre a két bevezető előadás is utal), az olasz–magyar könyvtáros találkozón is megjelenik a számítástechnika. Az „átvezetést” a Domokos György – Farkas Gábor szerzőpáros, illetve Ernesto Milano előadása nyújtja. A Modenai Egyetemi Estense Könyvtár 15 (!) corvinájáról számol be – a korábbi állományismertető előadásokhoz hasonlóan részletesen és érdekesen – a könyvtár igazgatója, azonban ennél tovább is lép, és felveti a faksimile kiadás, de még inkább a digitális feldolgozás lehetőségét is. Az italianisztika magyarországi forrásainak feltárását célzó program (FIBU) pedig a kéziratok és a 16. századi nyomtatványok számbavételét pedig már természetes módon számítógépes rendszerrel végzi, a munka ered-

ményeként pedig nyomtatott és digitalizált formában egyaránt hozzáférhető repertóriumot kíván közzétenni.

A következő két előadás kissé elszakad a konkrét könyvtártól, és az olasz–magyar kapcsolatok múltjától is. Bakonyi Géza ismertetője a magyar könyvtárosképzésről nyilván nem nekünk, hanem olasz kollégáinknak szól, felvetett ötletei a két ország könyvtárainak interneten keresztül történő együttműködéséhez viszont megfontolandók, kár lenne, ha pusztába kiáltott szavak maradnának. Annál inkább nekünk szól Giovanna Merola, az ICCU (*Istituto Centrale per il Catalogo Unico delle Biblioteche Italiane e per le Informazioni Bibliografiche* – hogy egyszer a teljes nevét kiírjuk – azaz a Központi Katalógusok és Bibliográfiai Információk Intézete) igazgatója, aki az Országos Könyvtári Szolgálat (SBN) előzményeit, felépítését és működését vázolta. Előadása kötelező olvasmány mindenkinek, aki könyvtárak számítógépes együttműködésével foglalkozik.

Végül vissza a kapcsolatokhoz: Csorba László – mint illetékes – a magyar kutatók és ösztöndíjasok olaszországi múltjáról és jelenlegi lehetőségeiről elhangzott szavai zárják a kötetet.

Az kétségtelen, hogy a két ország kapcsolatai régi-ek, folyamatosak és sokoldalúak, az olaszországi hungarika és a magyarországi itallika-kutatásnak tehát bőven vannak lehetőségei, s ezekből sokat mutattak fel a konferencia előadásai. Az sem vitatható, hogy az Európai Unióval előrehaladott csatlakozási tárgyalásokat folytató ország bármely szakmája jól teszi, ha kapcsolatokat keres egy olyan tagország szakmai köreivel, ahol az adott szakma európai együttműködési programjaiban, projektjeiben való részvétel jelentős és intenzív. A kapcsolatfelvételnek pedig igen hasznos módja egy, a közös érdeklődésre számot tartó témák köré épített konferencia, jelen esetben az első olasz–magyar könyvtáros találkozó. Címében az „első”, tartalmában, az elhangzott előadásokban pedig a sok felvillantott le-

Learning and libraries in an information age : principles and practice / ed. by Barbara K. Stripling. – Englewood, Libraries Unlimited, 1999. 375. p. ISBN 1-56308

hetőség – sőt, a kifejezett igény – ígéri a folytatást. Az első találkozó magasra állította a mércét a folytatás, s a példát követő – remélhető – további kétoldalú szakmai találkozók elé. Az azt megörökítő kötet pedig fontos darabbal gazdagította mind könyvtári, mind művelődéstörténeti szakirodalmunkat.

Mohor Jenő

Az iskolai könyvtáros az információs társadalomban

Az információs forradalom nem áll meg az iskolák kapujában. A számítógép és a számítógép biztosította tájékozódási lehetőségek mind több és több iskolában válnak hozzáférhetővé, s ma már nagyon sok tanulónak van lehetősége – az iskolán kívül – az információs technika vívmányainak használatára. Az új körülmények között az oktatásban is – divatos kifejezéssel élve – paradigmaváltásra van szükség. A tankönyv központú, viszonylag információszegény oktatást felváltja az információs technika – internet, CD-ROM, multimédia stb. – biztosította információgazdag környezetben folyó tanulás. A tanár szerepe, feladata is megváltozik. A prelegáló, ismeretközlő, ismeretátadó helyét átveszi az „idegenvezető”, sportnyelven szólva az „edző”, akinek fő feladata, hogy a tanulókat vezesse, irányítsa az önálló információkereső, feldolgozó munkában.

A hagyományos ipari társadalomban az iskolázottság minimális szintjét az írni-olvasni és számolni tudás jelentette. Az információs korban, amelyben – mint tudjuk – nemcsak a jó papnak kell holtig tanulnia, ez nem elég ahhoz, hogy valaki teljes értékű tagja legyen a társadalomnak. Információs „írástudásra”, információs „műveltségre”, jártasságra is szükség van (angolul information literacynak nevezik).

Mit értünk ezen? A szakirodalomban különböző meghatározásokkal találkozunk, de a lényeges összetevők mindegyikben azonosak: az információszükséglet (információhiány) felismerése, az információkereső technikák ismerete és helyes használata, az információk értékelésé-